

УДК 342.9

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Лекарь Сергій Іванович,
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений економіст України,
професор кафедри податкової
політики (Університет Державної
фіскальної служби України,
м. Ірпінь, Київська область, Україна)

У роботі визначено основні організаційні заходи вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави. На підставі проведеного структурно-функціонального аналізу повноважень органів державної влади щодо забезпечення економічної безпеки держави з'ясовано основні напрями, за якими сучасна організаційна система потребує вдосконалення. Для вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки доцільним є комплексне вжиття організаційних, спрямованих на оптимізацію управлінських відносин, і правових, які стосуються внесення змін до нормативно-правових актів, заходів. Наголошено, що належний розвиток економіки держави та забезпечення економічної безпеки загалом потребує ефективної взаємодії правоохоронних органів у сфері боротьби з економічною злочинністю, забезпечення взаємодії й координації правоохоронних органів та органів державної влади, органів місцевого самоврядування й об'єднань громадян. З'ясовано, що підвищення державно-правового захисту національних економічних інтересів потребує розширення повноважень органів місцевого самоврядування, розмежування та ліквідації дублювання функцій і повноважень державних і місцевих органів влади, підвищення усвідомлення громадянами України причетності до процесу забезпечення економічної безпеки держави та відповідальності за реалізацію національних інтересів в економічній сфері, посилення ролі державного управління соціально-економічними процесами особливо в кризовий період. Зроблено висновок, що національна безпека забезпечується за допомогою досягнення пов'язаних між собою національних інтересів і стратегічних національних пріоритетів.

Ключові слова: економічна безпека держави, елементи системи забезпечення економічної безпеки, державно-правовий захист, адміністративно-правові засади.

DIRECTIONS TO IMPROVE ADMINISTRATIVE LEGAL PRINCIPLES OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

Lekar Serhii Ivanovych,
Doctor of Juridical Sciences, Associate
Professor, Honoured Economist of
Ukraine, Professor at the Department of
Tax Policy (National University of State
Fiscal Service of Ukraine, Irpin,
Kyiv region, Ukraine)

The paper identifies the main organizational measures for improving the administrative and legal framework for ensuring the country's economic security. Based on the structural and functional analysis of the powers of the state authorities on ensuring the economic security of the state, the main directions on which the modern organizational system needs to be improved is

determined. In order to improve the administrative and legal framework for ensuring economic security, it is expedient to use the complex organizational arrangements aimed at optimizing management relations and legal ones, which concern the introduction of amendments to legal acts, measures. It is emphasized that proper development of the state economy and ensuring economic security in general requires efficient interaction of law enforcement agencies in the field of combating economic crime, ensuring interaction and coordination of law enforcement bodies and state authorities, local self-government bodies and citizens' associations. It was clarified that the increase of state-legal protection of national economic interests requires the expansion of powers of local self-government bodies, the separation and elimination of duplication of functions and powers of state and local authorities, and increasing awareness of the citizens of Ukraine of the involvement in the process of ensuring the country's economic security and responsibility for the realization of national interests in the economic sphere, strengthening the role of public administration in socio-economic processes, especially in the crisis period d. It is concluded that national security is ensured through the achievement of interconnected national interests and strategic national priorities.

Key words: economic security of the state, elements of the system of providing economic security, state-legal protection, administrative and legal principles.

За роки незалежності України багато зроблено як у законодавчому, так і в інституційному плані для забезпечення дієвого механізму розвитку економіки. Вибір України на євроінтеграцію, закріплений в Угоді, підписаній 14 червня 1994 року, про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, зумовлює постійний пошук результативних механізмів розвитку внутрішнього ринку та захисту національних економічних інтересів з метою реалізації низки реформ, спрямованих на системну модернізацію економіки і створення передумов для переходу до інноваційної моделі розвитку економіки.

Саме створення дієвих механізмів фінансування інновацій, вирішення стратегічних соціальних проблем, удосконалення адміністративно-правового регулювання економіки, гармонізації вітчизняного законодавства тощо забезпечують належний розвиток економіки держави. На думку Т. Васильєвої, інноваційна модель розвитку повинна ґрунтуватися на безупинно здійснюваній сукупності прогресивних і якісно нових змін [1].

Як і більшості реформаційним процесам, переходу до інноваційної моделі розвитку економіки перешкоджають чинники фінансового, політичного, правового й організаційного характеру. При цьому процеси створення нових інноваційних структур, які здатні забезпечити позитивну структурну трансформацію економіки та реалізувати інноваційні комерційні проекти, мають переважно стихійний характер.

Питання економічної безпеки, у тому числі питання адміністративно-правових засад її забезпечення, розглядали в працях такі науковці, як О. Бандурка, Т. Васильєва, О. Варантиновський, Л. Герасименко, О. Джужа, М. Дмитренко, А. Калантай, О. Користін, В. Ортинський та інші.

Метою статті є визначення основних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави.

Потреба становлення України як повноправного суб'єкта міжнародної спільноти на основі розбудови демократичного й, що важливо для України, правового суспільства зумовлює дослідження інноваційних стратегій розвитку держави, оскільки демократія в державі може розвиватися лише за умови дотримання законів усіма членами суспільства незалежно від посад і владних повноважень [2]. В умовах посилення макроекономічної нестабільності важливим є пошук і закріплення нових адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави. На жаль, сьогодні основною проблемою законодавчого забезпечення державної інноваційної політики

в Україні є відсутність належних концептуальних засад в інноваційній законотворчості, невідповідність вітчизняного законодавства європейським стандартам у сфері забезпечення економічної безпеки держави тощо.

Дослідження й узагальнення думок учених та експертів щодо джерел виникнення загроз економічній безпеці дає змогу стверджувати, що головна загроза полягає у відсутності цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів у контексті реалізації проголошених стратегій соціально-економічного розвитку країни [3, с. 146]. Національна безпека забезпечується за допомогою досягнення пов'язаних між собою національних інтересів (розвиток демократії та громадського суспільства, підвищення конкурентоспроможності національної економіки тощо) і стратегічних національних пріоритетів (національна оборона, державна та громадська безпека, пріоритети сталого розвитку, пов'язані із забезпеченням економічної безпеки, – поліпшення якості життя громадян, економічне зростання, розвиток науки, створення нових технологій, розвиток освіти тощо) [4]. Саме тому визначальним у проведенні економічних реформ має стати поєднання прагматичної політики захисту національних економічних інтересів і стратегічних національних пріоритетів.

З урахуванням основних елементів системи забезпечення економічної безпеки, до яких належать нормативно-правові акти, що регламентують суспільні відносини у сфері забезпечення економічної безпеки й установлюють юридичну відповідальність у разі їх порушення; державні та недержавні організації, які забезпечують економічні процеси в державі; сукупність спеціально уповноважених органів держави, що контролюють дотримання законодавства, для вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки доцільно використати два види заходів, а саме: організаційні, які спрямовані на оптимізацію управлінських відносин, і правові, які стосуються внесення змін до нормативно-правових актів, що є взаємопов'язаними та комплексними.

Так, до організаційних заходів удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави можна зарахувати такі:

- зміцнення взаємодії Національної поліції України з іншими спеціально уповноваженими органами, діяльність яких спрямована на забезпечення економічної безпеки держави;
- підвищення ролі та відповідальності Національної поліції України й інших спеціально уповноважених органів у запобіганні економічним злочинам;
- забезпечення взаємодії державних і місцевих органів влади, суб'єктів господарювання, громадян і їхніх об'єднань щодо забезпечення економічної безпеки держави;
- спільне розроблення суб'єктами забезпечення економічної безпеки держави наукового забезпечення сталого соціально-економічного розвитку суспільства та захисту національних економічних інтересів;
- розроблення комплексних заходів щодо захисту національної інформаційної сфери України;
- формування системи державного захисту іноземних інвестицій, удосконалення нормативно-правової бази регулювання інвестиційних процесів;
- створення додаткових робочих місць і системи соціально-правового захисту прав та інтересів працівників;
- підвищення довіри до банківського сектора й активізація внутрішнього інвестиційного ринку України;
- розроблення та реалізація необхідних заходів щодо стимулювання діяльності фондового ринку;
- активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією, зі зловживаннями службовим становищем, іншими явищами, які загрожують економічній безпеці України;

- розроблення методики та моделі оцінювання стану забезпечення економічної безпеки держави, складником якої має бути методика прогнозування негативних наслідків державно-управлінських рішень у разі їх упровадження;

- вироблення єдиного понятійно-категорійного апарату у сфері забезпечення економічної безпеки;

- забезпечення неухильного дотримання конституційного права громадян на вільну конкуренцію, доступу до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у діяльність окремих громадян, їх дискримінації й переслідування;

- здійснення постійного моніторингу факторів, що підривають стійкість економічної системи держави в короткостроковій і довгостроковій перспективі, виявлення та прогнозування загроз, розроблення заходів щодо захисту національних економічних інтересів;

- налагодження взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави щодо розроблення конкретних заходів, реалізації економічної політики та інституціональних перетворень, що усувають або пом'якшують негативний вплив факторів і загроз національним економічним інтересам у рамках єдиної програми економічних реформ країни;

- діагностика галузевої конкурентоспроможності, створення умов для входження до світової господарської системи;

- стимулювання розвитку експортоорієнтованих галузей економіки та формування механізмів розвитку внутрішнього ринку;

- підвищення ефективності боротьби з рейдерством.

Беручи до уваги визначальну роль права в регулюванні економічної безпеки, можемо стверджувати, що адміністративне право інституційно оформлює відносини у сфері економічної безпеки, надає захисним механізмам статусу правових відносин, а це дає праву змогу впливати на розвиток цих відносин, здійснювати їх охорону його специфічними засобами [4]. Тому дуже важливою є реалізація заходів удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави, основними з яких є такі:

- удосконалення державного регулювання економічних процесів розвитку економічної сфери шляхом створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інфраструктури й ресурсів, упровадження новітніх технологій аналітичного оцінювання в цій сфері, усунення структурних диспропорцій;

- подальший розвиток і вдосконалення законодавства та системи нормативно-правових актів у сфері забезпечення економічної безпеки, а також приведення їх у відповідність до стандартів ЄС;

- закріплення поняття службової таємниці шляхом унесення відповідних змін до Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 1998 р. № 1893;

- законодавче закріплення адміністративно-правової компетенції суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави;

- розроблення комплексних економічних програм, спрямованих на реалізацію та захист економічних інтересів України;

- удосконалення адміністративно-правових засад управління економічною безпекою держави через розроблення відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм, об'єднаних спільною метою.

Водночас варто враховувати, що в умовах української демократії формування державної економічної політики залежить не тільки від експертних оцінок та об'єктивного

врахування національних економічних інтересів, а й від політичної кон'юнктури, що склалася на момент прийняття таких рішень. Тому ухвалення економічних програм має передусім орієнтуватися на довгострокові стратегічні національні економічні цілі.

Рівень законності в економічній діяльності багато в чому залежить від правосвідомості суб'єктів забезпечення економічної безпеки держави, а це потребує необхідного обсягу юридичних знань, що дають змогу здійснювати усвідомлені юридичні дії в господарських та інших операціях.

Підвищення державно-правового захисту національних економічних інтересів потребує розширення повноважень органів місцевого самоврядування, розмежування та ліквідації дублювання функцій і повноважень державних і місцевих органів влади, підвищення усвідомлення громадянами України причетності до процесу забезпечення економічної безпеки держави та відповідальності за реалізацію національних інтересів в економічній сфері, посилення ролі державного управління соціально-економічними процесами особливо в кризовий період.

Ефективна взаємодія правоохоронних органів у сфері боротьби з економічною злочинністю, яка визначається як необхідна спільна діяльність, що здійснюється на основі законних і підзаконних нормативно-правових актів у конкретних організаційних формах, узгоджена за метою, місцем і часом і спрямована на забезпечення якісного й ефективного виконання покладених на них завдань для забезпечення захисту національних економічних інтересів є необхідною умовою вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки держави [5, с. 389].

Національна безпека забезпечується за допомогою досягнення пов'язаних між собою національних інтересів і стратегічних національних пріоритетів. Тому для вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення економічної безпеки доцільним є комплексне вжиття організаційних, спрямованих на оптимізацію управлінських відносин, і правових, які стосуються внесення змін до нормативно-правових актів, заходів.

Варто наголосити на необхідності орієнтування на довгострокові стратегічні національні економічні цілі під час ухвалення економічних програм.

Належний розвиток економіки держави та забезпечення економічної безпеки загалом потребує ефективної взаємодії правоохоронних органів у сфері боротьби з економічною злочинністю, забезпечення взаємодії й координації правоохоронних органів та органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Список використаних джерел:

1. Васильєва Т.А. Інноваційна складова в структурі макроекономічних індикаторів економічного розвитку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 118 с.
2. Дмитренко М. Перехід на інноваційну модель розвитку України та впровадження економіки знань. *Освіта регіону*. 2009. № 2–4. С. 102–109. URL: <http://www.social-science.com.ua>.
3. Калантай А.М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів. *Збірник наукових праць Національного університету Державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 143–154.
4. Ортинський В. Аналіз нормативно-правової основи забезпечення економічної безпеки. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2016. № 855. С. 4–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_855_3.
5. Лекарь С.І. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави: дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.07. Харків, 2013. 476 с.